

Oppimisen tuen uudistus ja liikunnanopetus – kohti oppilaiden aitoa osallisuutta

18.8.2026 Soveltavan liikunnan päivät

Jaanet Salminen, yliopistonlehtori, KT, eo, ft

Opettajankoulutuslaitos, EDUCA-lippulaiva, Sote-akatemia

Turun yliopisto

kuvat: Pixabay

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus 1.8.2025 alkaen

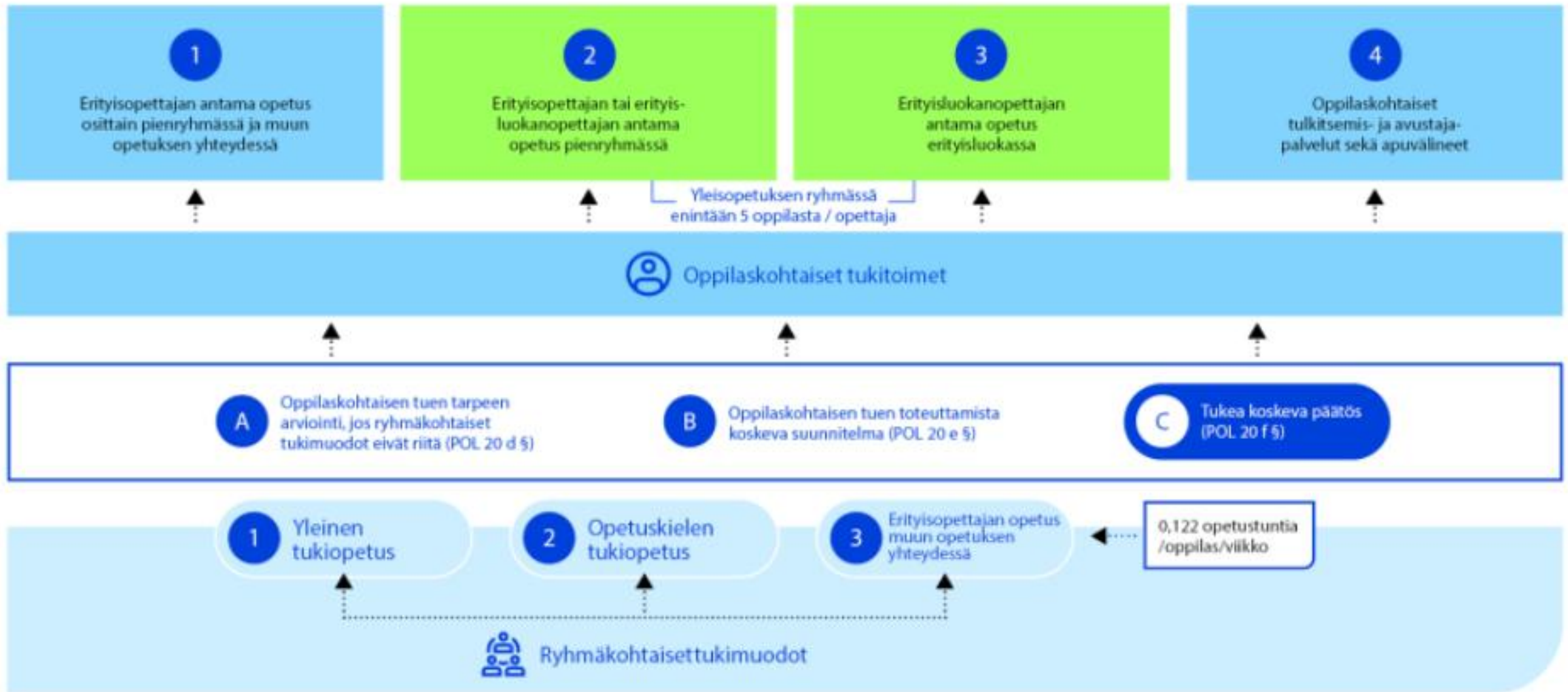
- Inklusion vahvistaminen
- Perusopetuslain muutos 2024
- Hallitusohjelma
- Oppilaiden lisääntyneet tuen tarpeet.
- Aiempaan kolmiportaiseen oppimisen tuen malliin kohdistunut kritiikki; oppilaat eivät aina ole saaneet tarvitsemaansa tukea.
- Tuen toteuttamisessa huomattavia alueellisia eroja.
- Tuen asiakirjojen ja hallintopäätöksen valmistelu on kuormittanut opettajia ja rehtoreita.
- Paikoin oppimäärän yksilöllistämistä koskevia päätöksiä on tehty ilman, että oppilas olisi saanut varsinaisia tukitoimia.

Uudistuksen tavoitteet

- Vahvistaa oppilaan oikeutta saada tarvitsemiaan tukimuotoja ja tukitoimia opetukseen osallistumiseksi, opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi.
- Yhtenäistää tukimuotojen ja tukitoimien järjestämistä valtakunnallisesti ja varmistaa kouluille riittävät resurssit niiden toteuttamiseen.
- Vahvistaa varhaisia tukitoimia, joiden avulla oppilas saa tukea oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja matalalla kynnyksellä → tavoitteena vähentää vahvempien tukitoimien tarvetta pitkällä aikavälillä.
- Vähentää opetushenkilöstön hallinnollista työtä tuen asiakirjojen valmistelussa.
- Selkiyttää viimesijaisina pidettäviä toimia, joiden myötä voidaan poiketa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista.
- Keskiössä ovat oppimisen edellytyksiä tukevat opetuksen järjestäjää velvoittavat opetusjärjestelyt.

← 1.8.2025 →

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Toivotut muutokset

- Oppilaan saaman tuen suunnittelu ja päätöksenteko perustuu konkreettisiin tukimuotoihin ja tukitoimiin, ei hallinnollisiin tuen tasoihin.
- Tukimuotojen ja -toimien toteutuksessa korostuu nykyistä vahvemmin suunnitelmallisuus ja ennakointi.
- Uudistuksen pääpaino on ryhmäkohtaisissa tukimuodoissa. Nämä muuttavat tuen painopistettä selvästi ennaltaehkäisevään suuntaan.
- Tuen toteutuksessa painottuu samanaikaisopetuksen ja opetushenkilöstön keskinäisen yhteistyön merkitys.
- Opetuksen laatu ja opetusryhmien työrauha paranevat.
- Pienryhmässä annettava opetus sisältyy sekä ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin että oppilaskohtaisiin tukitoimiin.

Ryhmäkohtainen tuki liikunnanopetuksessa

- samanaikaisopetus
- tukiopetus
- pienryhmät työskentelyn aikana
- toiminnan havainnollistaminen ja visualisointi
- ennakoivat ohjeet
- vaihtoehtoiset suorittamistavat
- avustajien tarkoituksenmukainen käyttö
- joustavat ryhmittelyt
- rauhalliset harjoittelualueet
- ...

kuva: iStock

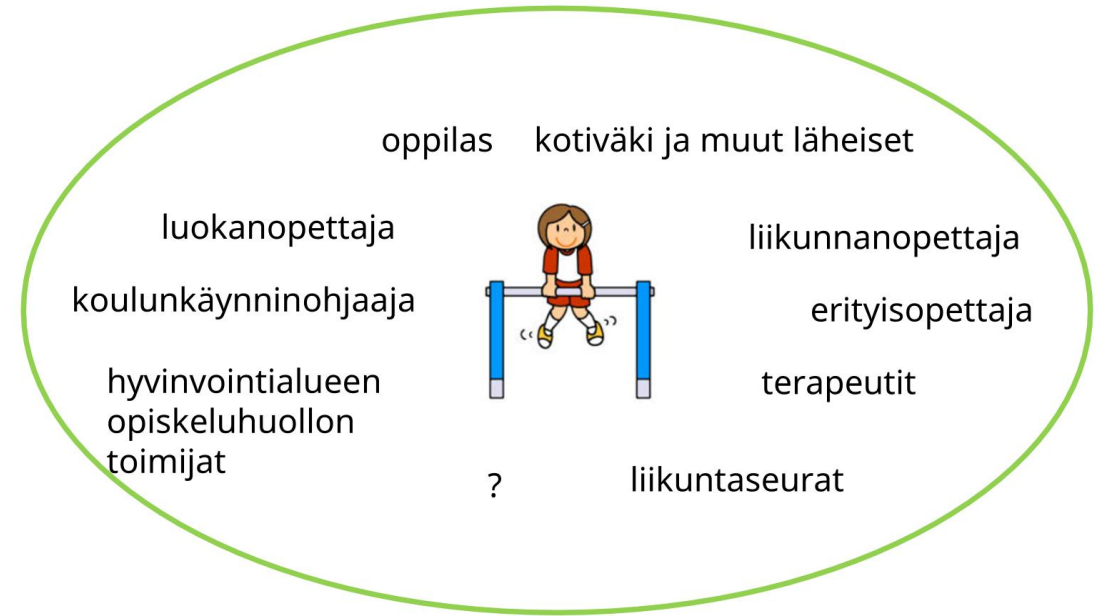
Liikunnan oppimisen tuen onnistumisen ja liikunnallisen elämäntavan vahvistamisen keskeinen mittari on **eriarvoisuuden väheneminen** ja että **kaikki oppilaat** kokevat kuuluvansa mukaan ja pystyvänsä osallistumaan.

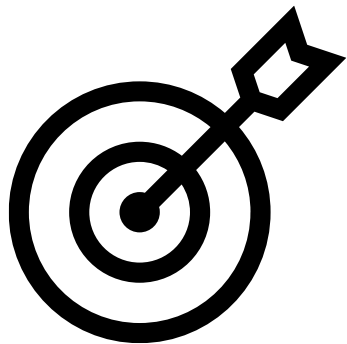
kuvat: iStock

Lainsäädäntö muuttui. Muuttuuko arki?

- resursointi
- osaaminen
- monitoimijainen yhteistyö(osaaminen)
- kodin ja koulun yhteistyö
- osallisuus

Tarvitaan...

- ymmärrystä uudistusten vaatimuksista → resurssit
- panostusta opettajien perustutkintokoulutukseen ja täydennyskoulutukseen: oppimisen tuki ja liikunta, liikunnallinen elämäntapa, monitoimijainen yhteistyöosaaminen
- oppilaan ja hänen kotiväkinsä aitoa osallisuutta

Inklusion todellinen mittari – osallisuus

Ei vain...

- oppilas osallistuu toimintaan

Vaan...

- oppilas tulee kuulluksi
- oppilas voi aidosti vaikuttaa
- oppilas tekee valintoja
- oppilas kokee kuuluvansa ryhmään
- oppilas voi onnistua omista lähtökohdistaan

Oppimisen tuen uudistus ja liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen toteutuu silloin, kun jokainen oppilas voi liikkua ja osallistua liikuntaan omista lähtökohdistaan käsin.

Osallisuus syntyy siitä, miten koulu järjestää toimintansa.

Kiitos!

Get inspired.

TURUN
YLIOPISTO

jaanet.salminen@utu.fi

Uuden vammaispalvelulain vaikutukset harrastamiseen

Pauli Rautiainen

HT, FM, KM, VTM

julkis-, hyvinvointi- ja valtiosääntöoikeuden dosentti
sosiaalioikeuden yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto
tutkimusjohtaja (vammaistutkimus), Itä-Suomen yliopisto
yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan jäsen

pauli.rautiainen@helsinki.fi

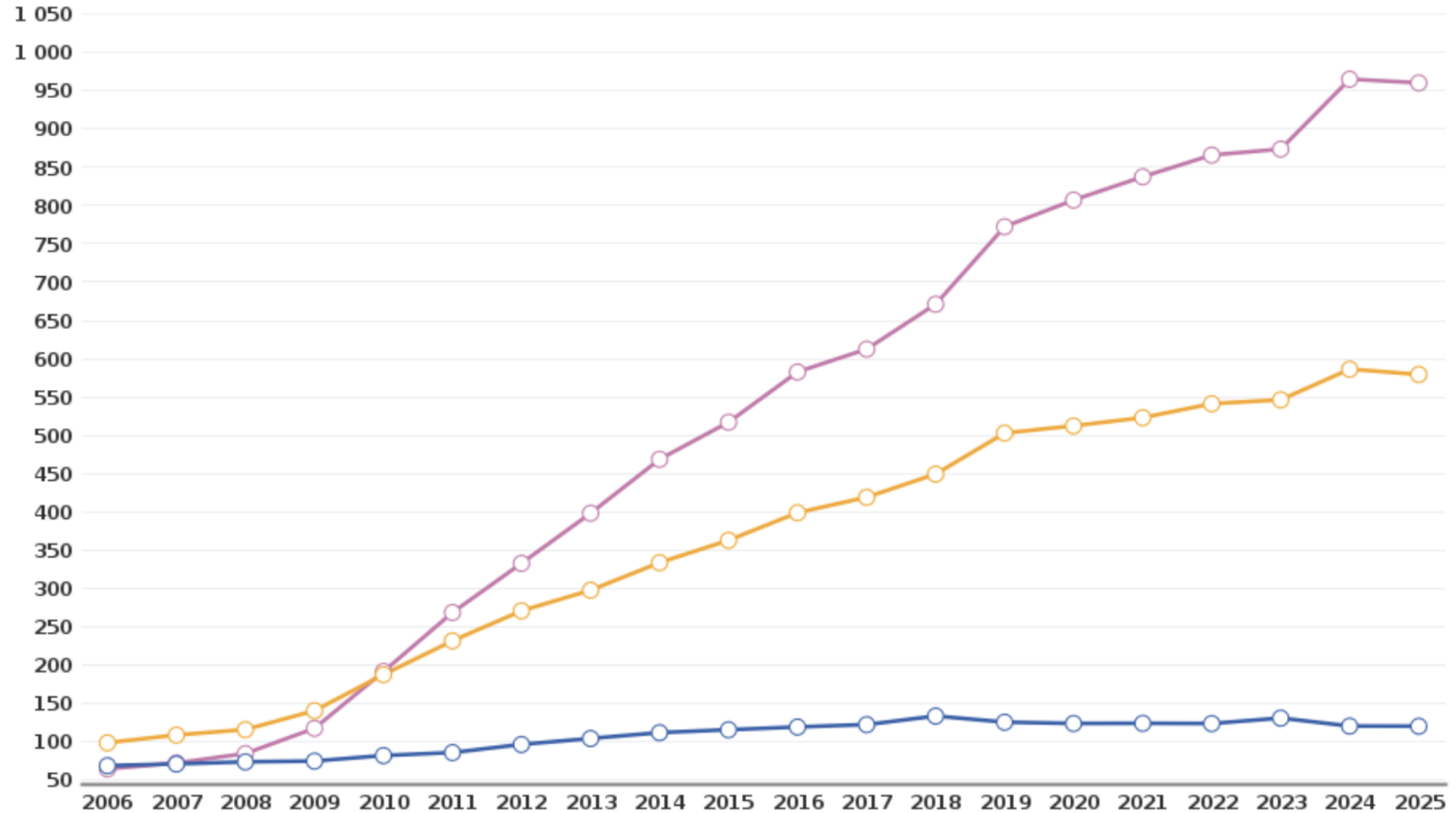
Uusi vammaispalvelulaki:

- Selkiytti / laajensi vammaisten henkilöiden ryhmään kuuluvien joukkoa, sillä nyt lähtökohtaisesti jokainen YK:n vammaissopimuksessa tarkoitettu vammainen henkilö (joita on ainakin noin 15 % väestöstä) = vammaispalvelulaissa tarkoitettu vammainen henkilö.
- Vammaispalvelulaki on toissijainen eli sen perusteella järjestetään palveluja vain, jos palvelutarpeeseen ei kyetä vastaamaan jonkin muun lain mukaisilla palveluilla.
- Vammaispalvelulain avulla tuotetaan vain sellaisia palveluja, jotka vastaavat kyseessä olevaan elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta poikkeavaan avun ja tuen tarpeeseen.
- Vammaispalvelulain avulla tuotetaan vain sellaisia palveluja, jotka mahdollistavat vammaisen henkilön tavanomaisen elämän. HUOM! Tavallinen elämä vaihtelee yksilöittäin ja siihen kuuluu tavanomainen eriarvoisuus, sillä vammaispalvelut eivät ole osa uudelleenjakavaa sosiaalipolitiikkaa.
- Kaikille vammaisille henkilöille ei ole tarkoitus myöntää vammaispalvelulain mukaisia erityispalveluja. Laissa tarkoitettujen erityispalveluiden piiriin kuuluu noin 2,5 % väestöstä ja saajien mediaani-ikä on 64 vuotta.
 - Liikkumisen tukea saa noin 1,5 % väestöstä.
 - Henkilökohtaista apua saa noin 0,6 % väestöstä.

Henkilökohtainen apu ja harrastaminen:

- Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu voidaan myöntää vapaa-ajan toimintaan silloin, kun vammaisen henkilö tarvitsee toisen henkilön apua voidakseen osallistua valitsemaansa toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- Vammaisella henkilöllä, joka on oikeutettu henkilökohtaiseen apuun, on oikeus saada henkilökohtaista apua vuorovaikutukseen, vapaa-ajan toimintaan ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen lähtökohtaisesti vähintään 30 tuntia kuukaudessa.
 - Aktiivinen harrastaminen voi olla yksi tekijä, joka voi perustella suurempaa henkilökohtaisen avun tuntimäärää. Käytännössä kaksi henkilöä, joilla on esimerkiksi sama diagnoosi, voivat saada hyvin erilaisen määrän harrastuksiin liittyvää henkilökohtaista apua, jos heidän elämäntapansa ja harrastuksensa ovat erilaisia.
- Tällä hetkellä keskeisiä kysymyksiä:
 - Kun ns. voimavararajaus muuttui, kehitysvammaisten henkilöiden mahdollisuuden saada harrastamiseen henkilökohtaista apua pitäisi parantua? Jää nähtäväksi tapahtuuko näin todella? Jää myös nähtäväksi, mikä on erityisen osallisuuden tuen merkitys – sitäkin pitäisi saada vähintään 30 tuntia kuussa.
 - Henkilökohtaisen avun käyttörajoitukset (esim. vain 8-17 välillä) osuvat suuresti harrastamiseen. Niistä tulee voida saada poiketa, mutta onnistuuko tämä todella?
 - Henkilökohtaisen avun työvoimasta on pula...
 - Harrastamiseen voidaan harvoin vastata ensisijaisilla palveluilla, jolloin henkilökohtaiselta avulta esim. kotihoitoon siirtojen jälkeenkin pitäisi olla henkilökohtaista apua harrastamiseen (se vähintään 30 h/kk), mutta meneekö asia näin todella?
 - Hyvinvointialueet ovat lisänneet käytäntöjä, joissa esim. ulkomaan kisamatkojen henkilökohtainen apu laskutetaan kuitteja vastaan jälkikäteen kulujen ollessa isoja ja käsittelyaikojen pitkiä. Tässä koetellaan laillisuuden rajoja – teema on oikeusasiamiehen tutkittavana ja jää nähtäväksi mitä siitä sanotaan.

Alue: Koko maa **Sukupuoli:** Yhteensä

● Henkilökohtaisen avun 0 - 17-vuotiaita asiakkaita vuoden aikana / 100 000 vastaavan ikäistä

● Henkilökohtaisen avun 18 - 64-vuotiaita asiakkaita vuoden aikana / 100 000 vastaavan ikäistä

● Henkilökohtaisen avun 65 vuotta täyttäneitä asiakkaita vuoden aikana, 100 000 vastaavan ikäistä kohden

Kuntokeskus Liikun sisäänkäynti hiertää Mansikkapaikassa: Yhdenvertaisuusvaltuutettu perää selvitystä, miksei kuntosalille pääse pyörätuolilla — Koossa on ennakkotapauksen ainekset, Imatran rakennusvalvonta arvioi

16.1.2020 5:02

Vastaaja on lisäksi viitannut mahdollisuuteen käyttää kuntosalipalveluita yhdessä jäsenenä liittyneen avustajan kanssa tai yhdessä vastaajan palveluksessa työskentelevän henkilökohtaisen valmentajan kanssa. Lautakunta toteaa, että näistä vaihtoehtoisista keinoista aiheutuisi hakijalle

lisäkustannuksia eli ne johtavat yksinäänkin yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettuun, hakijalle muihin nähden erityiseen taloudelliseen rasitteeseen. Se, että avustajan jäsenyyden hinnan voi mahdollisesti veloittaa edelleen vammaispalveluiden tarjoajalta, ei anna aihetta arvioida asiaa toisin.

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Vammaisuus, itsepalvelukuntosali, esteettömyys, välillinen syrjintä, uhkasakko, hyvitys

Diaarinumero: 12XX/20XX

Antopäivä: XX.XX.20XX

Vastaajan itsepalvelukuntosali sijaitsee esteettömässä rakennuksessa. Kuntosalille on kuitenkin kuljettava sakaraportista, josta hakija ei pyörätuolia käyttäessään pysty kulkemaan. Hakija pääsee kuntosalille maanantaista keskiviikkoon klo 16–19, jolloin henkilökunta voi päästää hänet kulkemaan hätäpoistumistieksi tarkoitettua portista. Muulloin hakija pääsee kuntosalille vastaajan jäsenyyden hankkineen avustajan kanssa taikka sopimalla maksullisen tapaamisen vastaajan palveluksessa työskentelevän valmentajan kanssa.

Kulunvalvontaan käytetty sakaraportti johti siten yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettuun, hakijaan hänen vammaisuutensa vuoksi kohdistuvaan muihin nähden erityiseen rajoitteeseen eli siihen, ettei hän pyörätuolia käyttäessään päässyt itsenäisesti vastaajan kuntosalille.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että asiassa oli syntynyt oletama hakijaan hänen vammaisuutensa vuoksi kohdistuneesta välillisestä syrjinnästä, koska hakijalla ei hänen vammaisuutensa vuoksi ollut muiden kanssa yhdenvertaista pääsyä vastaajan kuntosalipalveluihin.

Lautakunta katsoi, ettei asiassa syntynyt syrjintäoletama kumoudu yksinomaan sillä perusteella, että porttiratkaisu on mahdollisesti hyväksytty rakennusluvan myöntämisen yhteydessä.

Edelleen lautakunta katsoi saadun selvityksen perusteella, että vastaaja oli ollut tietoinen portin soveltumattomuudesta pyörätuolia käyttävälle henkilölle. Vastaaja ei väittänyt eikä ole pidettävä todennäköisenä, että vastaajan toiminnan kannalta sinänsä tarpeellista kulunvalvontaa ei olisi voitu järjestää myös siten, että pyörätuolia käyttävä henkilö voisi käyttää palveluita itsenäisesti.

Lautakunta katsoi, että vastaajalla olisi ollut sinänsä hyväksyttävien tavoitteiden saavuttamiseksi käytettävissään kulunvalvontakeinoja, jotka olisivat mahdollistaneet hakijalle yhdenvertaisen pääsyn vastaajan tarjoamiin kuntosalipalveluihin. Vastaajan käyttämien keinojen ei siten voitu arvioida olleen yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettulla tavalla asianmukaisia ja tarpeellisia tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin ollen lautakunta katsoi vastaajan syrjineen hakijaa välillisesti hänen vammaisuutensa perusteella.

Koska lautakunta arvioi, että asiassa on kysymys välillisestä syrjinnästä, ei kohtuullisten mukautusten epäämistä ollut aiheellista tutkia erikseen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta asetti päätöksensä tehosteeksi 5000,- euron uhkasakon ja suositti vastaajaa suorittamaan 3000,- euron hyvityksen hakijalle.

(Ei lainvoimainen)

Rakennetun ympäristön esteettömyys ja sen laiminlyönti syrjintänä

ASIASANAT: esteettömyys, rakentaminen, syrjintä, vammaiset, yhdenvertaisuus

1. Johdanto

”Ihmiset, joilla ei ole omakohtaista kokemusta vammaisuudesta (tai jotka eivät ole liikkuneet vammaisten ihmisten kanssa) eivät useinkaan hahmota, kuinka rakennetun ympäristön puutteellinen esteettömyys on seurausta lain heille antamista etuoikeuksista. – On annettavissa lukuisia esimerkkejä siitä, kuinka rakennettua ympäristöä koskevassa sääntelyssä vammaisten ihmisten toimijuus joko sivuutetaan tai määritellään vähempiarvoiseksi kuin vammattomien ihmisten toimijuus.”¹ Tämä kanadalaisen vammaisoikeuden apulaisprofessori Stephanie Chipeurin toteamus pitää hyvin paikkansa siitäkin huolimatta, että kansainväliseen ihmisoikeusjärjestelmään on vähitellen rakentunut vammaisille ihmisille oikeus liikkua esteettömästi rakennetussa ympäristössä.

Aluksi tuo oikeus ankkuroitiin YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 13 artiklassa sekä YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (KP-sopimus, SopS 7–8/1976) 12 artiklassa taattuun oikeuteen liikkua vapaasti.² Sitten se alkoi kehittyä edelleen YK:n ihmisoikeus-sopimusten soveltamis- ja raportointikäytännössä.³ Esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien komitea katsoi, että puutteet esteettömyydessä johtavat vammaisten lasten syrjäytymiseen, ja velvoitti valtiot varmistamaan, että kouluissa, terveys-

* Pauli Rautiainen, HT, FM, KM, VTM, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto; dosentti, Helsingin, Itä-Suomen ja Turun yliopistot. Kirjoittaja on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan jäsen ja osallistunut eräiden tässä kirjoituksessa käsiteltujen asioiden ratkaisemiseen lautakunnassa.

1. Stephanie Chipeur, Inaccessibility and the Law of the Built Environment: Understanding People with Disabilities as Members of the Public. McGill University 2021, s. 251.
2. Francesco Seatzu, Article 9, s. 225–242 teoksessa Valentina Della Fina – Rachele Cera – Giuseppe Palmisano (eds), The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A commentary. Springer 2017.
3. Esim. YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia käsittelevän komitean yleiskommentti nro 14, kohta 12 ja YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia käsittelevän komitean yleiskommentti nro 5, kohdat 33 ja 36. Ks. YK:n vammaiskomitean yleiskommentti nro 2, kohdat 1–12.

Kunnan tarjoamien liikuntapalveluiden esteellisyys

XX.11.2025 Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta

Asiassa oli kyse vastaajakunnan liikuntakeskuksen ja liikuntapalvelukeskuksen puutteellisesta esteettömyydestä. Hakija, joka käyttää liikkumiseen pyörätuolia, oli loppuvuodesta 2024 halunnut alkaa harrastaa liikuntakeskuksessa, jossa liikkuaan hän oli tarvinnut liikuntapalvelukeskuksessa ladattavan rannekkeen. Hakija ei päässyt kulkemaan itsenäisesti liikuntakeskuksessa tai liikuntapalvelukeskuksessa ovien automatisoimattomuuden ja raskauden vuoksi. Vastaajakunta asensi 9.7.2025 liikuntakeskuksen oviin tarvittavat avausmekanismit. Liikuntapalvelukeskuksen osalta vastaajakunta totesi, ettei se ryhtyisi toimenpiteisiin.

Uimaranta-alueen, kauppatorin ja vierasvenesataman esteettömyys

XX.XX.2022 Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta

Lautakunta totesi, että vastaajan uimaranta-alue palveluna on muiden palvelujen tavoin oltava vammaisille henkilöille saavutettava. Uimaranta-alueen WC:n, ja pukukopin käyttö, vierasvenesataman ja kauppatorin WC:n käyttö, makkaranpaistopaikalle ja lomakylän vastaanottoon pääseminen voitiin katsoa olevan olennaisia ja tarpeellisia osia hakijalle vastaajan tarjoamasta uimaranta-alueesta sekä kauppatorista.

Kokonaisuutena arvioiden hakija ei ole voinut käyttää uimaranta-aluetta ja kauppatoria yhdenvertaisesti muiden kanssa ennen kuin vastaaja on korjannut esteettömyyspuutteita. Osa hakijan esiin tuomista asioista on edelleen korjaamatta. Hakija on näin tullut vammaisuutensa vuoksi asetetuksi muita alueella vierailijoita epäedullisempaan asemaan.

Taloudellinen tuki harrastamiseen:

- Hyvinvointialue vastaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineistä -> niiden luovutus terveydenhuollon tosiasiallista toimintaa, jolloin ei synny hallintopäätöstä -> ei varsinaista muutoksenhakua.
- Pääsääntöisesti harrastamisen apuvälineitä ei pidetä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, jolloin niiden kustannusvastuu on ihmisellä itsellään.
- Hyvinvointialue voi edelleen korvata puolet muiden kuin lääkinällisen kuntoutuksen välineiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista, jos vammaisen henkilö tarvitsee niitä vapaa-ajan toiminnoissa.
- Taloudellinen tuki puhtaasti määrärahasidonnainen ja harkinnanvarainen eli hyvinvointialue voi myöntää sitä haluamassaan laajuudessa haluamallaan kriteereillä. Myöntämistä rajaavat lähinnä yleiset hallinto-oikeudelliset periaatteet: lähinnä yhdenvertaisuus siinä merkityksessä, että samanlaisia tapauksia on kohdeltava samoin.

Liikkumisen tuki ja harrastaminen:

- Vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut ovat muuttuneet laajemmaksi liikkumisen tueksi, mikä on tarkoittanut, ettei kuljetuspalvelu ole enää samaan tapaan vammaisen henkilön subjektiivinen oikeus kuin ennen.
- Muun tavanomaisen elämän kuin työn ja opintojen matkoihin vammaisella henkilöllä on oikeus saada liikkumisen tukea vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa.
- Hyvinvointialueella on oikeus muotoilla laajasti liikkumisen tuki ja sen osana kuljetuspalvelut haluamallaan tavalla: yhdistelyt, vähimmäistilausaja yms.
- Muita kuin työ- ja opiskelumatkoja voi tehdä oman asuinkunnan alueella, oman asuinkunnan ja toiminnallisten lähikuntien välillä sekä oman asuinkunnan ja oman elämän kannalta merkittävien kuntien välillä. Toiminnallisella lähikunnalla tarkoitetaan lähintä mahdollista kuntaa, josta vammaisen henkilön tarvitsema palvelu on saatavissa. Oman elämän kannalta merkittävällä kunnalla tarkoitetaan kuntaa, jossa vammaisella henkilöllä on tarve käydä toistuvasti perhe- tai ystävyysuhteen, vapaa-ajan asunnon tai muun vastaavan syyn vuoksi. Erityisestä syystä kertaluonteisia muita kuin työ- ja opiskelumatkoja voi tehdä myös muiden kuntien alueelle.
 - Missä määrin harrastaminen on ”muuta vastaavaa syytä?”
 - Vammaisella oikeus siirtyä ns. eurobudjettimalliin, jos se on tarjolla, mutta kyseessä on ns. vaihtokauppa suhteessa tarpeeseen

Espoo tyrmäsi pyörätuolissa istuvan Olivian, 9, koulukyydin musiikkiluokalle – koulumatka olisi pidentynyt 800 metriä

Kaksoissiskot pääsivät samalle musiikkiluokalle. Pyörätuolissa istuvalle siskolle ei kuitenkaan aluksi myönnetty koulukyytiä uuteen kouluun. Espoo tutkii nyt koulumatkasäädöksiään.

Yhdeksänvuotiaat kaksoiset Olivia ja Julie Edelman, sittenkin yhdessä uuden koulunsa Päivänkehrän pihalla. Kuva: Kimmo Räisänen

Harrastamisen Suomen malli luo yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa

Harrastamisen Suomen malli tarjosi viime vuonna yli 13 000 maksutonta harrastuspaikkaa lapsille ja nuorille Helsingissä. Koulupäivien yhteyteen tuotu harrastustoiminta luo yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa. Toiminta on lisännyt maksuttomien harrastusten tarjontaa.

Julkaistu yli vuosi sitten

7.2.2024 8:19 | Päivitetty 2.3.2026 6:53

Kuva: Maija Astikainen

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Vammaisuus, kohtuullinen mukautus, kuljetuspalvelu, mökkipaikkakunta

Diaarinumero: 11XX/20XX

Antopäivä: XX.XX.2023

Näkövammaiselle hakijalle oli aiemmin myönnetty vammaispalveluna kuljetuspalvelua myös mökkipaikkakunnalla. Kunta muutti vammaispalvelun soveltamisohjetta niin, ettei kuljetuspalvelua enää myönnetty mökkipaikkakunnalle.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että hakija on tarvinnut vammansa johdosta välttämättä vaadittua kuljetuspalvelua suoriutuakseen matkoista mökilleen ja mökillä oleskellessaan. Kuljetuspalvelun rajoittuminen vain hakijan kotipaikkakunnalle ja sen lähialueille on siten vaikuttanut nyt kysymyksessä olevassa tapauksessa olennaisesti myös hakijan YK:n vammaisyleissopimuksessa turvattuun oikeuteen liikkua itsenäisesti. Vammaisyleissopimuksen 20 artiklassa tarkoitetun henkilökohtaisen liikkumisen mahdollistavalla kuljetuspalvelulla on merkittävä asema tavanomaisiksi katsottujen elämän toimintojen turvaamisessa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että kohtuullisessa mukautuksessa on kysymys yksittäistapauksessa toteutettavista muutoksista ja järjestelyistä. Siten asian arvioinnissa ei ollut merkitystä sillä, miten vastaaja on soveltanut ohjeistusta suhteessa muihin, joille on myönnetty kuljetuspalvelu vammaispalveluna. Lautakunnan arviointi koski yksinomaan vastaajan hakijan asiassa tekemää päätöstä.

Lautakunta totesi, että vastaaja ei esittänyt, että kuljetuspalvelun käyttämisestä muualla kuin hakijan kotipaikkakunnalla ja sen lähialueilla olisi aiheutunut vastaajalle kohtuuttomia kustannuksia taikka muuta kohtuutonta tai suhteetonta rasitetta. Ottaen erityisesti huomioon, että kuljetuspalvelun järjestäminen on aikaisemmin ollut mahdollista myös hakijan mökkipaikkakunnalla, vastaajan toiminnan luonteen ja laajuuden voidaan myös katsoa mahdollistaneen nyt kysymyksessä olevan, hakijan pyytämän mukautuksen tekemisen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että vastaaja oli evännyt hakijalta kohtuulliset mukautukset ja siten syrjinyt hakijaa yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla, kun se ei ollut ryhtynyt toimenpiteisiin hakijan pyytämän kohtuullisen mukautuksen toteuttamiseksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan 12.6.2025 yksittäistapauksessa antama ratkaisu vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelun järjestämistavan syrjivyydestä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella (dnro YVTLTK/289/2024, lainvoimainen)

Tapauksessa hakija ei useinkaan voinut tilata kuljetuspalvelumatkoja etukäteen, koska hän opiskeli ja teki opintoihinsa liittyviä töitä alalla, jolla opintojen tai työskentelyn päättymisajan kohtaa ei voinut määritellä ennalta. Tämän vuoksi hakija tilasi kuljetuspalvelut vasta työ- tai opiskelupäivän ollessa tosiasiallisesti päättymässä. Hakijalle oli myönnetty yksinmatkustusoikeus ja vakiotaksioikeus. Lautakunta totesi, että hyvinvointialueen käyttöön ottama toimintaohje oli käytännössä johtanut siihen, että hakijan oli etenkin opintojen tai työn päättymisen jälkeisen kuljetustilauksen yhteydessä tullut odottaa vähintään ylimääräinen tunti ennen kuin hänen tilaustaan oli voitu ryhtyä toteuttamaan. Lautakunta katsoi, että asiassa syntyi olettama hakijaan välillisesti vammaisuuden perusteella kohdistuneesta syrjinnästä.

Hyvinvointialue (vastaaja) vetosi siihen, että sillä oli oikeus päättää kuljetuspalvelun järjestämistavasta ja sen muuttamisesta, minkä lisäksi se katsoi, että edellytys tilauksen tekemisestä 60 minuuttia ennen kuljetustarvetta oli kohtuullinen ja tarpeen kuljetuspalvelujen saatavuuden takaamiseksi. Esitetyn selvityksen perusteella lautakunta katsoi, että muutoksen mahdollisia tavoitteita olivat olleet kustannusten vähentäminen, resurssien käyttämisen tehostaminen sekä kuljetuspalveluiden saatavuuden takaaminen. Lautakunta totesi, että näitä tavoitteita voidaan tietyn edellytyksin pitää yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettuina hyväksyttävinä tavoitteita. Asiassa ei kuitenkaan ollut esitetty hyväksyttävää tavoitetta sille, miksi myös hakijan kuljetustilaukset olivat odottaneet järjestelmässä tunnin siitakin huolimatta, että hakijalle oli myönnetty yksinmatkustusoikeus eikä työ- ja opiskelumatkojen ollut ollut määrä kuulua toimintaohjeen mukaisen yhdistelyn piiriin. Kun hyväksyttävää tavoitetta tälle menettelylle ei ollut esitetty, ei asiassa ollut mahdollista arvioida myöskään tavoitteen saavuttamiseksi käytettyjen keinojen asianmukaisuutta ja tarpeellisuutta. Edellä todetut seikat huomioon ottaen lautakunta katsoi, että vastaaja ei ollut kyennyt kumoamaan asiassa syntynyttä syrjintäolettaa.

Päätöksessään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen menettelyssä olleen kyse välillisestä vammaisuuteen perustuvasta syrjinnästä sekä kohtuullisten mukautusten epäamisestä johtuneesta syrjinnästä. Lautakunta kielsi vastaajaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää. Lautakunta määräsi kielto- ja velvoitepäätöksensä tehosteeksi 5 000 euron uhkasakon. Lautakunta myös suositti vastaajaa maksamaan hakijalle 2 000 euron hyvityksen.

ASIOITA, JOTKA PITÄISI HUOMIOIDA

Uuden vammaispalvelulain siirtymäaika on vielä käynnissä. On ennenaikaista vetää johtopäätöksiä, mutta vaikuttaa siltä, että hyvinvointialueet etsivät kiivaasti ”lakisääteistä minimiä”, mikä kasvattaa vammaisten ihmisten keskinäistä eriarvoisuutta ja korostaa temppuradalla tarvittavaa oikeudellis-hallinnollista osaamista.

Yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellot kohdistuvat laajemmalle kuin liikuntakentällä oikeastaan ymmärretään:

- Vammaispalvelupäätöksiä ja niihin liittyviä ohjeita on kohtuullisesti mukautettava -> yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta tarjoaa oikeussuojaa niille, jotka osaavat sen puoleen kääntyä! Hallintovalitustielle on syntynyt vaihtoehtoinen oikeussuojatie, jota juristit osaavat käyttää heikosti ja asiakkaat vielä heikommin.
- Henkilökohtaisen avustajan käytön kieltäminen on lähtökohtaisesti aina lainvastaista syrjintää kuten myös avustajalta maksun periminen.
- Esteettömyysvelvoitteet kohdistuvat laajasti kaikkeen liikuntatoimintaan uimarannoista ja itsepalvelukuntosaleista liikuntahallien ovenavaukseen ja harrastusryhmien kokoontumistiloihin. Huomattava osa nykymuotoisesta liikuntatoiminnasta ei täytä yhdenvertaisuuslain vaatimuksia, sillä rakentamisen esteettömyysvaatimusten täyttäminen ei tarkoita vielä yhdenvertaisuuslain syrjintäkieltojen vaatimusten täyttämistä.
- Etenkin lasten ja nuorten kohdalla lainsäädännön nykyinen palveluvalikoima on riittämätön.

Pääsenkö vanhana ulos?

Erja Rappe

Soveltavan liikunnan päivät Pori 18.8.2026

***”Kyllä minusta on aika ihanaa oikein semmoinen
kunnon lämmin kesäpäivä ja järvenranta. Niin ei siinä
minulta oikeastaan puutu mitään muuta kuin eväät.”***

Inkeri, ympärivuorokautinen palveluasuminen

Sisältö

- Ulkoilu ja luonto osana hyvää vanhuutta
- Oikeus ulkoiluun
- Ulkoilun nykytila ikääntyneiden sote-palveluissa
- Keinoja ulkoilun varmistamiseen

Ulkoilu ja ikääntyneen hyvinvointi

- Ylläpitää monipuolisesti toimintakykyä, elimistön normaaleja toimintoja ja aivoterveyttä
- Lisää vireyttä ja aktiivisuutta lisääntyneen havainnoinnin ja toiminnan kautta
- Kohentaa mielialaa, ehkäisee masennusta, vähentää uupumista ja väsymystä
- Ylläpitää vuorokausirytmää, parantaa unta
- Vähentää monien pitkäaikaissairauksien (muisti-, sydän- ja verisuoni- ja hengityselinsairaudet) riskiä, lievittää oireita, kuntouttaa, vähentää kivun kokemista ja lääkityksen tarvetta
- Lisää kiinnostusta ympäristöön ja vuorovaikutusta.

Luonto ja ikääntyneiden hyvinvointi

- Luonto elinympäristössä ennaltaehkäisee ja pienentää toimintakyvyn heikkenemisen, monien sairauksien ja kuoleman riskiä
- Mitä enemmän viheralueita ja mitä useammin siellä oleskelee, sitä parempi terveys, henkinen hyvinvointi ja tiedollinen toimintakyky.
- Yhteys luontoon ja mahdollisuus ulkoiluun erityisen tärkeää ikääntyneille, joilla huono terveys ja alentunut kognitio *(Soga ym. 2016, Paul ym. 2020, Nordin ym. 2024, Kolster ym. 2025)*
- Voi lievittää levottomuutta, aggressiivisuutta, masennusta ja stressiä, vähentää yksinäisyyttä ja parantaa koettua terveyttä, mielialaa, tiedollisia toimintoja ja unta sekä voi hidastaa muistisairauden etenemistä *(Rappe 2005, Gonzalez & Kirkevold 2013, Whear 2014, White ym. 2018, Howarth ym. 2020, Murroni ym. 2021).*

Luonnon merkitys ikääntyneille

- Luontovuosi-hanke: 93 % ympärivuorokautisen palveluasumisen asukkaista koki luonnon tärkeäksi (n=61)

” Siksi, kun siellä aivot rentoutuvat ja pahat ajatukset jäävät sinne.”

” Se on kaunis.”

- Recetas-hanke:
 - 96 % ympärivuorokautisen palveluasumisen asukkaista piti luontoa tärkeänä (n=853)
 - 83 % oli halukkaita osallistumaan luontoon liittyvään toimintaan
 - Luontosuhde oli yhteydessä psykologiseen hyvinvointiin ja onnellisuuteen, mikä korostui toimintakyvyn heikentyessä. (Kolster, Rautiainen ym. 2025; Kolster, Aalto ym. 2025)

Ulkoilu luonnossa

- Luonto lisää liikkumisen säännöllisyyttä ja miellyttävyyttä
- Luonnosta liikkumisesta sekä lyhyt- että pitkäaikaisia terveyshyötyjä: vahvistaa liikkumisen terveysvaikutuksia
- Autonominen hermosto rauhoittuu, stressi lievittyy, mieliala paranee, tiedonkäsittelytoiminnot tehostuvat
- Luonnossa ulkoilevilla vähemmän mielenterveyden ongelmia.

Ulkoilu ja luontokokemukset oikeutena

Ihmis- ja
perusoikeudet

Oikeudet
palveluihin

Ympäristön
esteettömyys

Ihmis- ja perusoikeudet

- Liikkuminen on perus- ja ihmisoikeus, josta henkilö päättää itse: Kokemus siitä, että voi liikkua oman tahdon mukaisesti sisällä ja ulkona, vahvistaa autonomian tunnetta.
- Liikkuminen on fysiologinen perustarve ja itsenäisen toiminnan edellytys, keskeistä hyvinvoinnille ja terveydelle
- Liikkumisen vapautta ei saa rajoittaa kuin laillisin perustein.
- Ovi voi olla lukittu ikäihmisen omasta tahdosta, jos hän saa sen halutessaan itse auki.

Oikeudet palveluihin

- Palvelujen järjestämiseen sisältyy toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä toiminta, kirjataan hoito- ja palvelu/asiakassuunnitelmaan.
- Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että riittävästä ulkoilusta huolehtimisessa on kyse perustarpeista huolehtimisesta ja siten myös ihmisarvon kunnioittamisesta.
- Palveluasumisyksikössä riittävä ja säännöllinen ulkoilu tulee järjestää asukkaan tarpeiden mukaan.
- Sosiaalipalveluna ulkoilu kuuluu hyvinvointialueen **yleisen järjestämisvelvollisuuden** piiriin.
- Ulkoilun säätämistä **määrärahoista riippumattomaksi subjektiiviseksi oikeudeksi** ei katsottu olevan perusteltua.

Oikeus ympäristön esteettömyyteen

- **Rakentamislaki:** Rakennuksen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niin, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon ikääntyneiden kannalta (35 §)
- **Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä:** Luvanvaraiseen rakennukseen johtava kulkuväylä ja sisäänkäynti esteetön (2 §, 3 §)
- **Vanhuspalvelulaki:** Palvelutarpeiden arvioinnissa on otettava huomioon iäkkään henkilön ympäristön esteettömyyteen, asumisensa turvallisuuteen ja lähipalvelujensa saatavuuteen liittyvät tekijät (15 §).
- **Kuntalaki:** Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa osallisuuden, elinympäristön, asumisen ja liikkumisen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan (27 §).
- **Sosiaalihuoltolaki:** Yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen esteetöntä, turvallista ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää (21 b ja c §).

Ulkoilun nykytila ikääntyneiden palveluissa

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8673-2>

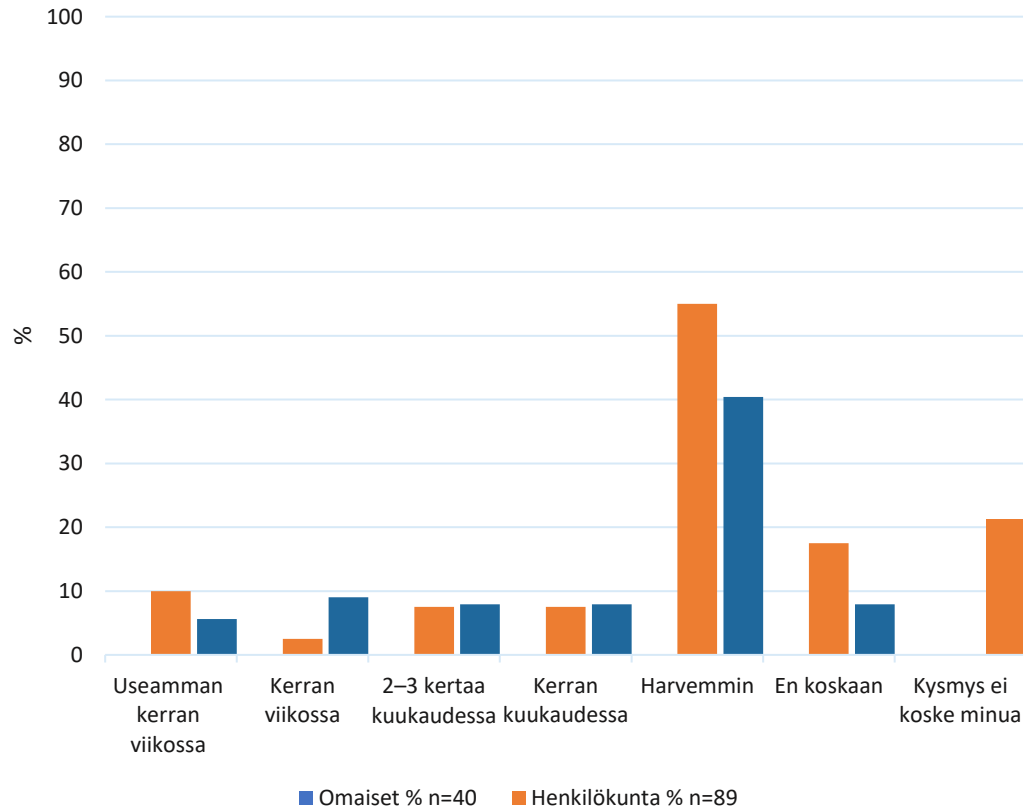
- Ulkoilu ei toteudu riittävästi eikä kaikkia ulkoiluun tarjolla olevia mahdollisuuksia hyödynnetä.
- Ulkoilumahdollisuuksissa on huomattavia eroja sekä hyvinvointialueiden että yksiköiden välillä.
- Ulkoilu toteutuu heikommin kotihoidossa kuin ympärivuorokautisessa asumisessa
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköistä vajaassa neljäsosassa ulkoilu oli jollakin tavoin suunnitelmallista
- Ulos pääsee varmimmin kesällä.

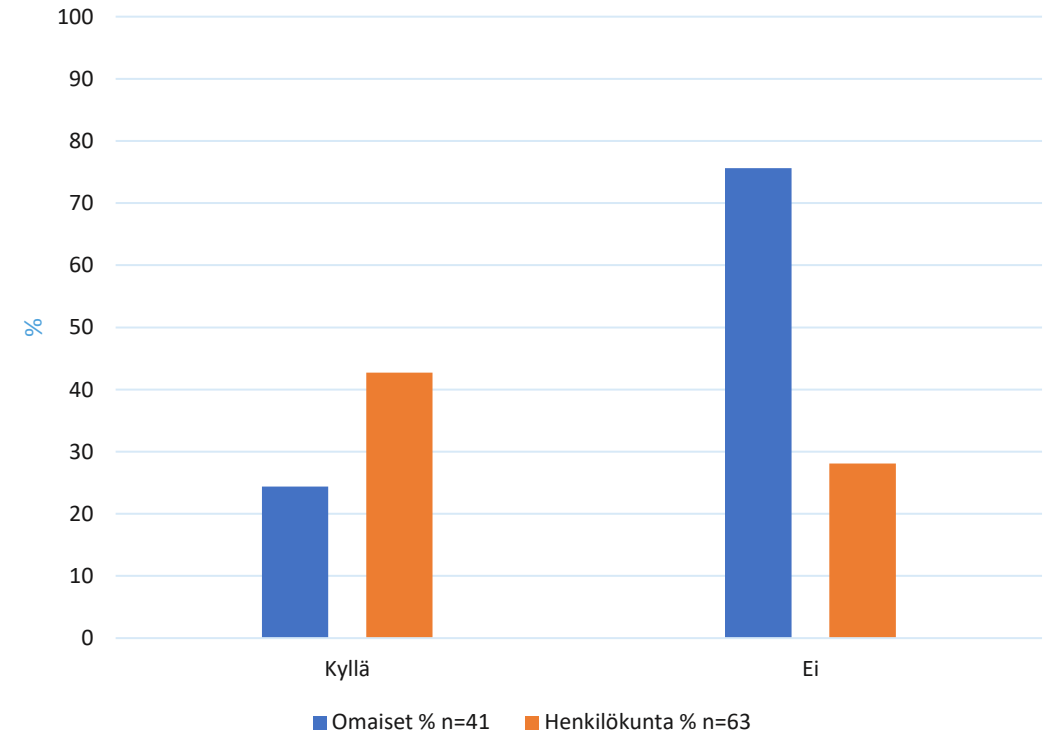
	Kotihoito	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen
Ulkoilee yleensä vähintään kerran 3 vrk aikana RAI 2022	58 %	38 %
Ulos pääsee harvemmin kuin kerran viikossa RAI 2022	57 %	8 %
Ulos pääsee päivittäin tai useamman kerran viikossa RAI 2022	35 %	79 %
Ei ole poistunut asunnosta viikon aikana RAI 2022	35 %	
Ympäri vuotinen ulkoilumahdollisuus	48 %	90 %
Tyytyväisyys ulkoilumahdollisuuksiin 2024 THL	57 %	62 %

Luontovuosi-hanke

Kuinka usein ulkoilet asukkaan kanssa?

Ulkoiletteko ympärivuotisesti?

Ikääntyneiden omat kokemukset

- Luontovuosi-hanke: 70 % kävi ulkona, talvella ulkoili 66 % ja 46 % kävi ulkona niin usein kuin halusi
- Recetas-hanke: 51 % sai kokea luonto niin usein kuin halusi
- Aukkaiden toiveissa tuttuja luontotoimintoja, kuten lintujen ruokinta, kukkien poiminta.

Luontopuute

Luontovuosi-hanke: Aukkailla ei ole riittävästi luontokokemuksia

- Henkilökunta (86 %): aikapula, asukas kieltäytyy ulkoilusta, ei kuulu toimenkuvaan
- Omaiset (69 %): asukkaan heikko kunto.

Miten varmistaa ulkoilun toteutumista?

- Ohjaus ja seuranta
- Suunnitelmallisuus: ulkoilun sisällyttäminen työvuorosuunnitteluun, kirjaus viikko-ohjelmaan, tavoitetasot, vastuuhenkilöt
- Työkulttuurin ja asenteiden muutos
- Omaisten ja vapaaehtoisten tuki
- Ympäristön ja piha-alueiden suunnittelu ja hoito.

Yhteistyö varmistaa ulospääsyn!

- Hyvinvointialue: palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma, kirjaaminen ja seuranta
- Kunta: esteettömät lähireitit, penkit, talvikunnossapito ja lähiluonnon saavutettavuus
- Järjestöt ja vapaaehtoiset: ulkoiluystävät, ryhmät ja tapahtumat
- Läheiset: arjen tuki, motivointi ja toiveiden tunnistaminen.

Artikkeli

M. Liljegen, M. van der Velde-van Buuringen, E. Rappe, M. A. A. Caljouw, S. Nordin (2026). **Ensuring Outdoor Stays for Older Adults in Residential Care Facilities Through Governance and Policy – A Position Paper.** *Journal of Aging and Environment.*

DOI - 10.1080/26892618.2026.2684449

*”Ikääntyneeltä ei kannata kysyä lähdetäänkö
ulkoilemaan, vaan voi kysyä mennäänkö
katsomaan kukkia tai keräämään marjoja.
Lähtee mieluummin.”*

Hyvä vanhuus yhdessä ulkoillen –hanke

<https://www.ikainstituutti.fi/liikunta-ja-ulkoilu/hyva-vanhuus-yhdessa-ulkoillen/>

Kannusta iäkästä läheistäsi ulkoilemaan

Ulkoilu on tärkeää iäkkäiden hyvinvoinnille ja terveydelle! Voit omalla tuellasi vaikuttaa paljon läheisesi ulkoilun toteutumiseen. Tässä hyviä syitä kannustaa häntä ulos:

Lyhyt ulkoilu riittää

Jo lyhyt kävely tai pelkkä ulkona oleilu tuo terveyshyötyjä.

Helppo tapa parantaa terveyttä ja elämänlaatua

Ulkoilu ylläpitää lihasvoimaa, tasapainoa ja toimintakykyä. Näiden avulla läheisesi pysyy pystyssä ja selviää paremmin arjen askareista.

Hyödyttää myös mieltä ja muistia

Ulkona mieliala kohenee, yksinäisyyden tunne vähenee, ajatukset kirkastuvat ja muisti pelaa paremmin.

Parantaa unta ja jaksamista

Ulkoilu helpottaa nukahtamista ja tekee unesta syvempää.

Sosiaalinen ja virkistävä kokemus

Ulkoilu tarjoaa mahdollisuuden jutella, nähdä ihmisiä ja kokea luontoa – nämä lisäävät hyvinvointia.

Turvallista ja kuntouttavaa

Ulkoilu sopii myös kroonisesti sairaille, kun se tehdään oman kunnon mukaan. Se voi jopa vähentää lääkkeitä tarvetta.

Jos yksin ulos lähteminen tuntuu läheisestäsi vaikealta, voit tarjoutua seuraksi tai auttaa järjestämään ulkoilukaverin esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan kautta. Pienikin teko voi tehdä suuren vaikutuksen ja tukea merkittävästi kotona asumista!

Kiitos, että välität ja autat läheistäsi voimaan paremmin!

Lisää vain
liike.
suomalaisliikelle.fi

Ikäinstituutti

Siun
SOTE

Madalla ulkoilun esteitä

Säännöllinen ulkoilu tekee kaikille hyvää. Pidäthän huolta, etteivät puutteelliset varusteet tai jalkojen heikko kunto rajoita läheisesi ulkoilua.

Huolehdi, että vaatteet ja kengät ovat sopivia – myös talviulkoiluun

- Jalkineet ovat tukevat ja sopivan kokoiset. Kengän pohja on luistamaton.
- Kenkiin on olemassa liukuesteet tai käytössä on erilliset nastakengät.
- Läheiselläsi on sopivan kokoisia ja eri säähän sopivia ulkovaatteita (takit, hanskat, hatut).

Tarkista, että mahdolliset liikkumisen apuvälineet ovat kunnossa

- Kävelysauvat tai -keppi ovat sopivan mittaiset ja niihin löytyy talveksi jääpiikit.
- Rollaattorin ja pyörätuolin jarrut toimivat ja renkaissa on ilmaa.
- Apuväline voi tukea ulkona liikkumista, vaikka sitä ei sisällä tarvitsisikaan.

Varmista, ettei ympäristö estä ulkoilua

- Kulkuväylä parvekkeelle, terassille ja etupihalle on vapaa.
- Ulko-ovesta on helppo kulkea myös apuvälineen kanssa.
- Portaikoissa on tukevat kaiteet ja tarvittaessa luiskat.
- Piha on talvisin aurattu ja hiekoitettu.

Yhdessä voi olla turvallisempi olo lähteä ulos. Jo pihalla istuskelu tai yhdessä asiointi ovat arvokkaita hetkiä terveyden ja toimintakyvyn tukemiseksi.

Jokainen ulkoilee
voimiansa mukaan

Voimien salliessa pihapiiristä poistuminen tarjoaa uutta nähtävää ja koettavaa. Etukäteen on hyvä varmistaa, että reitin varrelta löytyy levähdyspenkkejä. Jos niitä ei ole, rollaattori tai pyörätuoli tarjoavat mahdollisuuden istumiseen.

Kesäisin auringolta suojautuminen onnistuu parhaiten oleilemalla varjossa, käyttämällä aurinkorasvaa ja päähinettä. Vesipullo kannattaa ottaa mukaan. Talvisin pakkasen ja kylmän tuulen lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää liukkauteen.

Ulos lähtiessä on muistettava ottaa mukaan kotiaivaimet, puhelin ja tarvittavat lääkkeet.

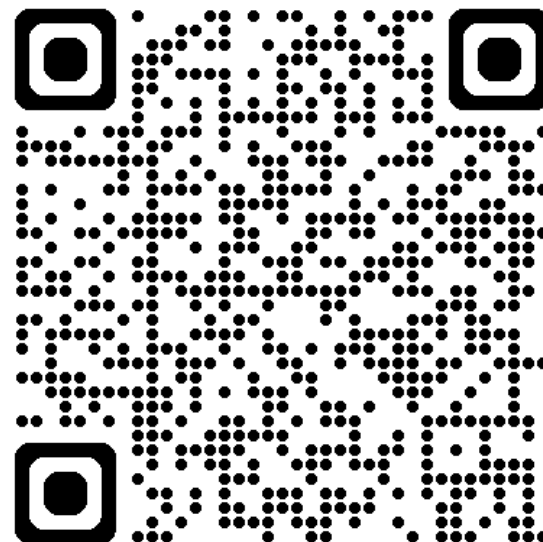
Lisää vain
liike.
suomalaisliikelle.fi

Ikäinstituutti

Siun
SOTE

Ulkoilun hyvät käytännöt -kooste

Esimerkkejä hoivan piirissä olevien ikääntyneiden ulkoilutoiminnasta.

Ikäinstituutti

Ikäinstituutti

Luontovuosi –hanke

<https://www.ikainstituutti.fi/asuminen-ja-ymparisto/luontovuosi/>

Videot

[Osa 1. Tutkittua tietoa luonnon hyvinvointivaikutuksista](#)

[Osa 2. Luonnosta mielen hyvinvointia](#)

[Osa 3. Luonto liikuttaa](#)

[Osa 4. Turvallisuus luontoaltistuksissa](#)

[Osa 5. Luonto hoiva- ja hoitotyössä](#)

Tietoiskut

[Löydä rauhaa ja voimaa luonnosta \(pdf\)](#)

[Luonnosta mielen hyvinvointia \(pdf\)](#)

[Luonnosta voimaa arjen liikkumiseen \(pdf\)](#)

[Turvallisuus luontotoiminnassa \(pdf\)](#)

[Miksi luonto kuuluu hoitoympäristöihin \(pdf\)](#)

Vinkkipankki

Tarkistuslista: miten hoivakodin ympäristö tarjoaa mahdollisuuksia luontokokemuksiin

Tämän tarkistuslistan avulla voit arvioida, millaisia mahdollisuuksia asukkailla on kokea luontoa. Arvioi väittämiä asteikolla toteutuu huonosti/kohtalaisesti/hyvin.

Luonnon läheisyys

- Pihalla on luontoa, kuten puita, pensaita, kukkaistuksia, eläimiä, lintuja, vettä, kasveja
- Luontoa voi kokea sisätiloissa (esim. kasvit, luonnon äänet, näkymät, akvaariot)
- Hoivakodissa on omia eläimiä tai niitä käy vierailuilla
- Ikkunoista näkee luontoa

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Luonnon saavutettavuus ja liikkuminen

- Ulkoilu on kaikille mahdollista joko parvekkeella, terassilla, pihalla tai lähiympäristössä
- Asukkaat voivat ulkoilla itsenäisesti
- Ulkoiluun saa tarvittaessa apua
- Kulkureitit ovat esteettömiä ja helposti hahmotettavissa
- Pihalla voi liikkua myös apuvälineiden kanssa
- Pihalla on turvallista liikkua (hyvä valaistus, ei liukastumisvaaraa)

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Aistikokemusten monipuolisuus

- Luontoa voi aistia monipuolisesti: näkemällä, kuulemalla, haistamalla, maistamalla ja koskettamalla
 - On vihreää ja värikästä kasvillisuutta
 - On syötäviä kasveja ja marjoja
 - On tuoksuvia kasveja
 - Kasveja ja luonnon materiaaleja voi koskea
 - Puissa on linnunpönttöjä
 - Asukkaan huoneen ikkunan voi aukaista
 - On mahdollisuus kokea eri säätiloja
- Vuodenaikojen vaihtelun havaitsee luonnosta sekä ulkona että sisällä

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Luontovuosi-hankkeen loppuwebinaari

15.9.2026 Klo 13.00-14.00

Ilmoittaudu 13.9.2026 mennessä:

<https://www.lyyti.fi/reg/luontovuosi-webinaari>

Ydinviestit!

1. Ulos pääseminen kuuluu hyvään vanhuuteen ja ihmisarvoiseen hoivaan!
2. Luonto vahvistaa hyvinvointia erityisesti silloin, kun toimintakyky on hauras!
3. Oikeus ulkoiluun ja luontokokemuksiin toteutuu, kun se näkyy arjen rakenteissa: suunnitelmissa, työvuoroissa, ympäristössä ja yhteistyössä!

Kiitos!

erja.rappe@ikainstituutti.fi